

УДК 336.13

БЮДЖЕТНА ДОКТРИНА ТА БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ: ДІАЛЕКТИКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ І ВЗАЄМОЗАЛЕЖНОСТІ

В. Дем'янишин

Тернопільський національний економічний університет

Розглянуто сутність бюджетної доктрини, бюджетної політики та взаємозв'язок між ними. Сформульовано підходи до пізнання сутності бюджету як елемента бюджетної доктрини з метою формування оптимальної моделі розподілу та перерозподілу ВВП. Запропоновано структуру бюджетної доктрини як державного політичного документа. Розкрито діалектику взаємозв'язку та взаємозалежності між складовими бюджетної доктрини й стратегічними напрямками бюджетної політики держави.

Ключові слова: бюджетна доктрина, бюджетна політика, бюджет держави, бюджетні явища, бюджетні процеси, модель розподілу та перерозподілу ВВП.

Стабільна позитивна динаміка соціально-економічного розвитку будь-якого суспільства забезпечуються діалектичною єдністю економічної теорії, політики і практики. Оскільки найважливішим інструментом державного регулювання соціальних та економічних процесів в умовах ринкових відносин є бюджет, висока ефективність такого розвитку можлива за умови тісного взаємозв'язку і взаємоузгодженості фінансової науки, бюджетної політики і практики. Зважаючи на те, що фінансова наука (а у її складі й бюджетна) оперує різними поняттями та категоріями, серед найважливіших елементів наукових знань, які відображають найвищий їхній рівень і дають можливість ґрунтовно пояснити сутність та особливості функціонування бюджету держави, є бюджетна доктрина. Поряд із наявними різними концепціями бюджету держави, вченнями про бюджет, бюджетними теоріями, бюджетній доктрині відводиться особливе місце й роль у фінансовій науці і практиці тому, що саме у цій доктрині поєднуються теоретична концептуалізація бюджету, бюджетна політика, бюджетний механізм, бюджетна практика. Будучи універсальною за своїм характером, бюджетна доктрина дає можливість об'єднати засади об'єктивного та суб'єктивного начал, визначити їхні оптимальні для того чи іншого етапу розвитку суспільства межі, спрямувати бюджетні відносини на зміцнення економічного потенціалу країни та зростання добробуту її громадян. Не дивлячись на це, у фінансовій науці бюджетній доктрині приділяється недостатня увага. Хоча у різних сферах державної діяльності термін "доктрина" активно застосовується при розробці стратегічних напрямів розвитку, фінансова наука і практика практично ним не користуються, що негативно відображається на результатах цієї галузі науки, ефективності бюджетної політики та практики.

Окремі аспекти бюджетної доктрини розглядаються у працях таких вітчизняних економістів як О. Василик [1], В. Лагутін [2], Л. Лисяк [3], М. Єрмошенко [4], С. Єрохін [4], Ц. Огонь [5], В. Опарін [6], К. Павлюк [7], В. Пасічник [8], О. Романенко [9], В. Федосов [10], С. Юрій [11] та інші. Практичні питання, пов'язані з функціонуванням деяких важливих аспектів, що відносяться до бюджетної доктрини, широко розкриваються у періодичній літературі. Такі роботи сприяють розширенню уявлень про сутність бюджету держави, бюджетну політику, бюджетний механізм та бюджетний процес і допомагають розкрити механізм реалізації бюджетної доктрини.

Однак у сучасній економічній літературі немає наукових праць, які б розкривали зміст та особливості бюджетної доктрини, її взаємозв'язок як елемента фінансової науки та бюджетної політики, внаслідок чого вітчизняна економічна наука й практика зазнають великих втрат.

Відсутність бюджетної доктрини серед державних документів стратегічного характеру, у якій би розкривалися напрями бюджетної політики, її теоретичне обґрунтування негативно впливає на вибір моделі, напрямів подальшого розвитку суспільства, а також засобів досягнення стратегічних цілей. Тому проблема глибокого наукового аналізу взаємозв'язку та взаємозалежності бюджетної доктрини як феномена фінансової науки й бюджетної політики є беззаперечною. Цим обумовлено вибір теми дослідження та її актуальність.

Мета дослідження – розкриття сутності бюджетної доктрини як елемента фінансової науки й бюджетної політики та розробка пропозицій щодо посилення взаємозв'язку між ними у сучасних умовах господарювання.

Під бюджетною доктриною ми вважаємо сукупність принципів, положень, ідей, цілісну концепцію, систематизоване вчення, закінчений комплекс наукових пояснень, взаємозв'язаних між собою об'єктивних та суб'єктивних засад функціонування бюджету держави, бюджетних явищ і процесів у суспільстві з відображенням результатів у державному документі стратегічного значення.

Термін “доктрина” використовують окремі науковці й практики, він знаходить практичне застосування у різних сферах діяльності держави. Поняття “фінансова доктрина”, “бюджетна доктрина” дуже рідко трапляються у наукових публікаціях, причому, їхній зміст не розкривається.

Оскільки термін “бюджетна доктрина” поєднує дві важливі складові (бюджет – економічну категорію та доктрину – елемент системи наукових знань), формування концептуальних підходів до трактування бюджетної доктрини в її науковому та практичному аспектах, на нашу думку, доцільно пов'язувати з дослідженням значення цього поняття.

Під доктриною філософська наука розуміє “... систематизоване політичне, ідеологічне чи філософське вчення, концепцію, сукупність принципів” [12, с. 142], або “... вчення, систему теоретично обґрунтованих поглядів на важливі соціально-політичні, моральні, релігійні та ін. питання” [13, с. 187]. В економічній науці доктрину розглядають як “... сукупність принципів, положень, ідей, покладених в основу економічної теорії” [14, с. 170]. Таким чином, доктрина об'єднує сукупність ідей, принципів і положень, цілісну концепцію, систематизоване вчення. Охарактеризуємо ці складові доктрини.

Ідеєю вважають форму досягнення дійсності в думці, що охоплює усвідомлення мети і способи подальшого пізнання, вона “... поєднує в собі об'єктивне знання про дійсність і суб'єктивну мету, спрямовану на зміну дійсності” [13, с. 236]. Сукупність ідей є вищою формою теоретичного опанування дійсності, в якій відбувається найповніший збіг фінансової думки з прогнозами фінансових (у т. ч. бюджетних) змін; це перспективне, конкретне та всебічне фінансове знання, придатне для практичної реалізації. Така сукупність дає змогу підсумувати досвід попереднього розвитку знань про бюджет держави, є основою, яка синтезує знання у цілісну систему та виконує роль евристичних принципів пізнання бюджету, пошуку нових шляхів розв'язання бюджетних проблем.

Принципи наука розглядає, з одного боку, як першопочаток, “... те, що лежить в основі певної сукупності фактів, теорії, науки” [13, с. 519]. Принцип є центральним поняттям, основоположною ідеєю, що пронизує систему фінансових знань і субординує його. У межах теоретичного знання про бюджет держави принцип означає вимогу розгортання самого знання у систему, де всі теоретичні положення логічно пов'язані між собою і певним чином впливають одне на одного. З іншого боку, принцип можна розглядати як “внутрішні переконання людини, ті практичні, моральні й теоретичні засади, якими вона керується в житті, в різноманітних сферах діяльності” [13, с. 519].

Під концепцією розуміють систему “... понять про ті чи інші явища, процеси; спосіб розуміння; тлумачення якихось явищ, подій; основна ідея будь-якої теорії” [13, с. 301]. Концепція бюджету держави – це певний спосіб розуміння, тлумачення, інтерпретації бюджету, головна точка зору на нього, провідний задум, що визначає стратегію у здійсненні бюджетних реформ, програм, планів.

Остання складова доктрини – систематизоване вчення означає сукупність теоретичних положень у сфері фінансів (бюджету), систему поглядів вчених фінансистів на бюджет держави.

Отже, доктрина, об'єднуючи ряд елементів наукових знань, виступає найбільш концептуалізованою формою підходу до трактування бюджету держави, яка безпосередньо

орієнтована на практичну дію, втілення в життя, дотримання у політиці. На відміну від усіх її складових, доктрину використовують для позначення поглядів із відтінком схоластичності, догматизму, впливу суб'єктивного чинника.

Ми вважаємо, що бюджетна доктрина має дуже багато спільного з бюджетною теорією як об'єднаним єдиною внутрішньою пізнавальною логікою, взаємозв'язаним у його частинах, закінченим на певний момент комплексом пояснень фактів і осмислень бюджетних явищ і процесів [15, с. 11]. Вони характерні, з одного боку, різноманітністю авторів, розмаїттям та відмінністю поглядів, а з іншого – методологічними підходами і спрямуванням.

На нашу думку, поряд із спільними рисами бюджетна доктрина відрізняється від теорії впливом суб'єктивного чинника і можливістю документального оформлення. Якщо теоретичні погляди можуть бути оформлені як висновки та узагальнення у монографічній, спеціальній, періодичній літературі, матеріалах наукових конференцій, інших видах наукової продукції, то бюджетна доктрина, крім перерахованих джерел, може існувати також у вигляді конкретного стратегічного документа, який би затверджували у встановленому порядку, і цей документ служив би основою для здійснення відповідної внутрішньої та зовнішньої бюджетної політики.

Зважаючи на такі підходи можна зробити висновок, що бюджетна доктрина є цілісною системою знань. Її характеризують сукупність окремих ідей, понять, принципів, концепцій, вчень, законів, закономірностей, які, втративши свою автономність, перетворюються у єдине ціле, де має місце логічна залежність між ними. Центральним категоріальним поняттям бюджетної доктрини є бюджет держави, який відповідно до діалектичного методу його дослідження нами розглядається із теоретичної (за сутністю) й практичної (за явищем, змістом, формою, організаційною побудовою, правовою ознакою, роллю у суспільстві) точок зору.

Розглядаючи бюджет за сутністю як об'єктивну економічну категорію, яка відображає сукупність грошових відносин, пов'язаних із розподілом та перерозподілом ВВП і національного багатства країни з метою формування й використання основного централізованого фонду грошових коштів, призначеного для виконання державою її функцій, ми, з одного боку, визначаємо місце бюджету серед інших розподільчих категорій, а з іншого – особливості та межі бюджетних відносин, їхню роль у розподільчих та перерозподільчих процесах, а також кінцеву мету. Виходячи з вище зазначеного, пізнання сутності бюджету як елемента бюджетної доктрини дає можливість сформулювати оптимальну модель розподілу та перерозподілу ВВП за допомогою бюджетних відносин, і, відповідно, оптимальну модель основного централізованого фонду грошових коштів держави, який називають бюджетним фондом.

Така теоретична оптимальна модель, на нашу думку, має бути основою для формування бюджетної політики держави та розробки бюджетної доктрини як стратегічного державного документа. Отже, від глибини пізнання категоріальної сутності бюджету держави, розуміння особливостей розподільчих процесів, їхньої кінцевої мети залежить зміст, якість, цілеспрямованість та ефективність бюджетної політики суспільства. Тому відповідальні у державі особи за розробку та реалізацію бюджетної політики зобов'язані за характером своєї діяльності ґрунтовно розуміти сутність, призначення та роль бюджету у суспільстві, володіти спеціальною термінологією, мати міцні фундаментальні знання з фінансової теорії, методології й практики. У найбільш узагальненому вигляді теоретична модель розподілу ВВП та бюджетного фонду держави у кінцевому підсумку повинна оптимально задовільнити потреби всіх учасників розподільчих відносин, а саме, державу, юридичних та фізичних осіб. Відповідній меті має бути підпорядкована й бюджетна політика.

Підсумовуючи вище зазначене можна зробити висновок, що бюджетна доктрина як елемент фінансових наукових знань, з одного боку, розкриває сутність бюджету у системі об'єктивних економічних категорій, принципи, ідеї, цілісну концепцію, систематизоване вчення, закінчений комплекс наукових пояснень, взаємозв'язаних між собою бюджетних явищ і процесів, які дають можливість сформулювати оптимальну модель розподілу ВВП, а з іншого – конкретизує бюджет як об'єктивну економічну категорію за допомогою особливих її речових форм, тобто матеріального її вираження: за явищем – у вигляді сукупності реальних грошових потоків у розрізі їхніх окремих видів, що забезпечують формування й використання бюджетного фонду; за матеріальним змістом – у вигляді основного централізованого фонду грошових коштів держави; за формою – у вигляді

основного фінансового плану держави; за організаційною побудовою – у вигляді центральної ланки фінансової системи держави; за правовим характером – у вигляді відповідних юридичних актів (закону про Державний бюджет України, рішень Верховної Ради Автономної Республіки Крим і місцевих рад); за роллю у суспільстві – у вигляді одного з найважливіших інструментів регулювання соціально-економічних процесів у країні. Таким чином, бюджетна доктрина, будучи науковою субстанцією, закладає основи бюджетної політики, без яких ця доктрина як стратегічний державний документ не може бути реальною й ефективною. Отже, теоретична концептуалізація бюджетної доктрини містить фундаментальні засади бюджетної політики держави, які визначають її зміст, завдання, кінцеву мету, є основою для формування принципу.

Розробляючи бюджетну доктрину як важливий політичний документ, органи державної влади та державного управління, у першу чергу, мали б визначитися із стратегічними напрямками соціально-економічного розвитку суспільства, обрати модель суспільства, яку прагне побудувати держава, при чому ця модель не повинна мінятися залежно від політичної сили, яка прийшла до влади, а бути незмінною, незалежною від окремих політичних уподобань. Незмінність стратегічного курсу є гарантією економічної стабільності та неможливості відхилень від кінцевої мети, які можуть негативно відобразитися на динаміці розвитку економіки і добробуту населення.

В Україні робилися спроби формування окремих стратегічних програм, зокрема таких як “Реформи заради добробуту”, “Стратегія подолання бідності”, “Україна: поступ у ХХІ століття”, “Європейський вибір”, “Шляхом Європейської інтеграції” [16] тощо. У даних стратегіях сформувані завдання, пов’язані з перспективою інтеграції України до Європейського співтовариства. Серед завдань бюджетної політики були визначені наступні:

- реформування бюджетної системи, зокрема, податкового механізму, перетворення його з суто фіскального інструменту на ефективний засіб соціально-економічної стратегії держави;
- зниження державної частки споживання у структурі ВВП;
- посилення інвестиційної складової державного і місцевих бюджетів, створення бюджету розвитку;
- концентрація бюджетного фінансування у сферах, де даний механізм є безальтернативним;
- поступовий перехід до довготермінового бюджетного планування тощо.

Більшість зазначених програм були, по суті, декларативними, без конкретних показників, реальних темпів виконання, сценаріїв розвитку, конкретних джерел фінансового забезпечення. Дієвість цих програм була мінімальною. В умовах частих змін урядів, відсутності належної консолідації суспільства та нездатності держави налагодити контроль за виконанням, окреслені завдання не були виконані.

Таким чином, станом на сьогоднішній день не сформована реальна стратегія соціально-економічного розвитку України на тривалу перспективу, що робить неможливим розробку бюджетної стратегії, яка була б основою бюджетної доктрини держави. Така ситуація в Україні вимагає концентрації зусиль економічного блоку Кабінету Міністрів України та відповідних комітетів Верховної Ради України на розробці стратегічного документа держави у вигляді програми (концепції чи доктрини) соціально-економічного розвитку країни на 25 років (з розбивкою на кожні 5 років). Це дасть можливість сформулювати кінцеву мету, яку ставить перед собою суспільство, визначити реальні шляхи її досягнення і рухатися у заданому напрямі, не блукаючи у зв’язку із незнанням визначеної цілі.

Розроблена і затверджена в установленому порядку державна стратегія соціально-економічного розвитку та теоретична концептуалізація бюджетної доктрини могли б бути основою для формування бюджетної політики, оформленої у вигляді державного документа стратегічного спрямування – бюджетної доктрини України на тривалу перспективу. У зв’язку з відсутністю такого документа, на нашу думку, його розробку доцільно починати із визначення структури і наповнення змістом кожного розділу.

Ми рекомендуємо до такої структури включати наступні підрозділи:

- анотацію, у якій дається загальна характеристика доктрини та її призначення;
- принципи побудови доктрини та документи, якими регулюються ці принципи. У цьому підрозділі можна виділити міжнародні та національні принципи;

- сфера застосування положень і стандартів, визначених бюджетною доктриною, де має бути включений перелік сфер і ланок, на які розповсюджується положення доктрини;
- відповідальні за реалізацію положень доктрини та характер цієї відповідальності. Цей підрозділ мав би містити перелік організацій та фізичних осіб, які несуть безпосередню відповідальність за реалізацію певних положень бюджетної доктрини та конкретні заходи впливу на суб'єктів, що порушують положення доктрини;
- рівні застосування доктрини. На нашу думку, у цьому підрозділі можна виділити чотири рівні: міжнародний, загальнодержавний, регіональний, базовий;
- основні цілі доктрини, де ми пропонуємо зосередити увагу на наступних цілях: досягнення найважливіших макроекономічних показників; засади і пропорції розподілу ВВП; обсяги бюджету; засади розподілу доходів і видатків між окремими ланками бюджетної системи; засади міжбюджетних відносин; підходи до розподілу видаткової частини бюджетів; найважливіші показниками соціальних гарантій; інші цілі;
- основні результати, які повинні бути забезпечені внаслідок застосування положень бюджетної доктрини. Ці результати можна об'єднати в окремі групи, наприклад: політичні, економічні, соціальні тощо;
- стандарти бюджетної політики у конкретних сферах та на різних рівнях. Зважаючи на досвід складання окремих галузевих доктрин, ми пропонуємо у бюджетній доктрині виділити три групи таких стандартів: фундаментальні, інституційні та поточні. Фундаментальними стандартами можна вважати такі, які необхідно виконувати на всіх стадіях бюджетної доктрини без оцінок їхньої доцільності та ефективності. До інституційних доцільно відносити такі стандарти, які потрібно виконати на момент закінчення тієї чи іншої стадії доктрини. Поточними можуть бути стандарти, які виконуються за певний час до закінчення окремої стадії доктрини;
- зміст бюджетної доктрини. Цей розділ є основним, де у розрізі кожного рівня застосування доктрини перераховуються засоби та показники на перспективу (наприклад, на 25 років) з розбивкою по 5 років;
- порядок публічного моніторингу застосування бюджетної доктрини, окремих її стандартів;
- порядок періодичної оцінки результатів застосування положень і стандартів доктрини;
- порядок підготовки та прийняття рішень про внесення змін до бюджетної доктрини та окремих її стандартів.

Отже, бюджетна доктрина як державний документ стратегічного спрямування буде відображати конкретні напрями бюджетної політики держави, показники розвитку економіки, соціальної сфери, добробуту населення та їхнє бюджетне забезпечення на перспективу з розбивкою по термінах та відповідальних виконавцях, систему контролю за виконанням показників доктрини. Реальність та ефективність бюджетної політики, сформованої та викладеної у бюджетній доктрині, забезпечуватиметься базуванням на фінансовій теорії, сформульованій у теоретичній концептуалізації бюджетної доктрини як найвищого рівня фінансових наукових знань. У даному випадку можна говорити про оптимальні взаємозв'язки і взаємообумовленість фінансової теорії, бюджетної політики й бюджетної практики, що відповідає науковим підходам до організації та управління соціально-економічними процесами у країні.

Розробляючи показники бюджетної доктрини держави як політичного документа важливо обрати модель суспільства, яку держава бажає будувати у майбутньому. Серед наявних у світі моделей соціально-економічного розвитку більшість вітчизняних економістів найприйнятнішою для України вважає німецьку [10, с. 242-243], оскільки вона передбачає помірний рівень централізації ВВП (до 40%), функціонування соціально-орієнтованої економіки, наявність достатнього рівня державних соціальних гарантій, розгалужену мережу платних послуг, високий рівень розвитку соціального страхування.

Обравши орієнтовану модель суспільства, органи державної влади та управління можуть приступити до формування теоретичної моделі розподілу ВВП і з урахуванням суб'єктивного чинника (історичних традицій, менталітету, географічних та природних умов, інших внутрішніх та зовнішніх факторів) розробляти практичну модель цього розподілу з урахуванням економічних інтересів усіх суб'єктів бюджетних відносин. Цей початковий етап формування бюджетної

політики і розробки бюджетної доктрини є найскладнішим і найвідповідальнішим, оскільки пов'язаний з інтересами держави, регіонів, територіальних громад, трудових колективів, великої кількості юридичних і фізичних осіб. Ці економічні інтереси, як правило, не співпадають, а в окремих випадках можуть бути й діаметрально протилежними, тому їхня оптимізація вимагає особливих підходів з боку суспільства. Виваженість політиків при вирішенні даних питань є запорукою ефективної бюджетної політики.

Зміст бюджетної політики полягає у використанні державою бюджетних відносин для досягнення певних політичних цілей. Перш за все ці відносини стосуються формування і використання державою свого основного централізованого фонду грошових коштів та знаходять своє відображення у доходах бюджету, методах їхньої мобілізації, видатках бюджету і методах та напрямках їхнього використання на суспільні потреби. Саме за допомогою бюджетної політики держава здійснює відповідний комплекс заходів, спрямованих на реалізацію своїх функцій через бюджет. Для цього вона використовує свої повноваження та конкретні інституції, які дають можливість управляти відносинами з громадянами, суб'єктами господарювання, субнаціональними державними й муніципальними утвореннями, а також з іноземними державами та міждержавними інституціями.

У цивілізованій державі бюджетна політика завжди спрямована на динамічне економічне зростання, використання бюджетних відносин для реалізації завдань соціально-економічної політики. Україна при вирішенні основних питань своєї діяльності постійно зустрічається з проблемою суперечності між своїми фінансовими зобов'язаннями та бюджетними можливостями.

Ефективне вирішення питань бюджетної політики тісно пов'язане з бюджетним механізмом й бюджетним процесом. Саме за допомогою бюджетного механізму реалізуються засади бюджетної політики, здійснюються усі розподільчі процеси, на практиці матеріалізуються бюджетні відносини, набуваючи при цьому конкретних речових форм: податків, доходів, трансфертів, видатків, витрат, резервів тощо. Існує тісний зв'язок між бюджетною політикою та бюджетним процесом. В. Лагутін при цьому зазначає: "Бюджетна політика держави – це цілеспрямована діяльність держави із забезпечення ефективності бюджетного процесу" [2, с. 42].

Таким чином, формування бюджетної політики держави та розробка бюджетної доктрини у вигляді політичного документа є першим і найважливішим етапом матеріалізації об'єктивних бюджетних відносин у суспільстві, що досліджуються бюджетною доктриною як одним з елементів системи фінансових наукових знань. Саме від якості, чіткості та реальності такої політики залежить кінцеві практичні результати впливу бюджетних відносин на соціально-економічні процеси, що відбуваються у державі.

У результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

Під бюджетною доктриною як елементом фінансових наукових знань ми вважаємо сукупність принципів, положень, ідей, цілісну концепцію, систематизоване вчення, закінчений комплекс наукових пояснень, взаємозв'язаних між собою об'єктивних та суб'єктивних засад функціонування бюджету держави, бюджетних явищ і процесів у суспільстві з відображенням результатів у державному документі стратегічного значення.

Центральним категоріальним поняттям бюджетної доктрини є бюджет держави, який відповідно до діалектичного методу його дослідження нами розглядається із теоретичної (за сутністю) й практичної (за явищем, змістом, формою, організаційною побудовою, правовою ознакою, роллю у суспільстві) точок зору.

Пізнання сутності бюджету як елемента бюджетної доктрини дає можливість сформулювати оптимальну модель розподілу та перерозподілу ВВП за допомогою бюджетних відносин, і, відповідно, оптимальну модель основного централізованого фонду грошових коштів держави, який називають бюджетним фондом. Ця теоретична оптимальна модель, на нашу думку, має бути основою для формування бюджетної політики держави та розробки бюджетної доктрини як стратегічного державного документа.

Розробляючи бюджетну доктрину як важливий політичний документ, органи державної влади та державного управління, у першу чергу, мали б визначитися із стратегічними напрямами соціально-економічного розвитку суспільства, обрати модель суспільства, яку прагне побудувати

держава, при чому ця модель не повинна мінятися залежно від політичної сили, яка прийшла до влади, а бути незмінною, незалежною від окремих політичних уподобань.

Розроблена і затверджена в установленому порядку державна стратегія соціально-економічного розвитку та теоретична концептуалізація бюджетної доктрини могли б бути основою для формування бюджетної політики, оформленої у вигляді державного документа стратегічного формування – бюджетної доктрини України на тривалу перспективу.

Структура бюджетної доктрини як державного політичного документа, на нашу думку може включати наступні підрозділи: анотацію, принципи побудови, сфера застосування положень і стандартів, відповідальність за реалізацію положень, рівні застосування доктрини, основні цілі доктрини, основні результати доктрини, стандарти бюджетної політики, зміст бюджетної доктрини, порядок публічного моніторингу застосування бюджетної доктрини, окремих її стандартів, порядок періодичної оцінки результатів застосування положень і стандартів доктрини, порядок підготовки та прийняття рішень про внесення змін до бюджетної доктрини та окремих її стандартів.

Обравши орієнтовану модель суспільства, органи державної влади та управління можуть приступити до формування теоретичної моделі розподілу ВВП і з урахуванням суб'єктивного чинника (історичних традицій, менталітету, географічних та природних умов, інших внутрішніх та зовнішніх факторів) розробляти практичну модель цього розподілу з урахуванням економічних інтересів усіх суб'єктів бюджетних відносин.

Список використаної літератури

1. Василик О. Д. Бюджетна система України : підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
2. Лагутін В. Д. Бюджетна та монетарна політика: координація в трансформаційній економіці : монографія / В. Д. Лагутін. – К. : Київ нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 248 с.
3. Лисяк Л. В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України : монографія / Л. В. Лисяк. – К. : ДННУ АФУ, 2009. – 600 с.
4. Засади формування бюджетної політики держави : наук. монографія / [М. М. Єрмошенко, С. А. Єрохін, І. О. Плужніков та ін.] ; за наук. ред. д. е. н., проф. М. М. Єрмошенка. – К. : НАУ, 2003. – 284 с.
5. Огонь Ц. Г. Доходи бюджету України: теорія і практика : монографія / Ц. Г. Огонь. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. – 580 с.
6. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія) : навч. посіб. / В. М. Опарін. – 4-те вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2007. – 240 с.
7. Павлюк К. В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України : монографія / К. В. Павлюк. – К. : НДФІ, 2006. – 584 с.
8. Пасічник Ю. В. Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні : монографія / Ю. В. Пасічник. – Донецьк : ТОВ “Юго-Восток, ЛТД”, 2005. – 642 с.
9. Романенко О. Р. Фінанси : підручник / О. Р. Романенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
10. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями : монографія / В. Федосов, В. Опарін, С. Львовичкін; за наук. ред. В. Федосова. – К. : КНЕУ, 2002. – 387 с.
11. Становлення доктрини фінансової системи України : монографія / за ред. С. І. Юрія, О. М. Десятнюк. – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – 192 с.
12. Философский энциклопедический словарь / [редакторы-составители : Е. Ф. Губский, Г. В. Кораблева, В. А. Лутченко]. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 576 с.
13. Філософський енциклопедичний словник / [голова редколегії В. І. Шинкарук]. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
14. Економічний енциклопедичний словник : у 2 т. / [С. В. Мочерний, Я. С. Ларіна, О. А. Устенко, С. І. Юрій] ; за заг. ред. С. В. Мочерного. – Львів : Світ. – Т. 1. – 2005. – 616 с.
15. Андрущенко В. Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті: (Теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів) / В. Андрущенко. – Львів : Каменяр, 2000. – 303 с.
16. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2010 роки) “Шляхом Європейської інтеграції” : монографія / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін. ; Нац. ін-т стратегіч. дослідж.; Ін-т екон. прогнозування НАН України; М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К. : ІОЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.

Стаття надійшла до редколегії 01.04.2016

Прийнята до друку 05.05.2016

FISCAL DOCTRINE AND BUDGETARY POLICY OF THE STATE: THE DIALECTIC OF INTERRELATION AND INTERDEPENDENCE

V. Demianyshyn

Ternopil National Economic University

The essence of the fiscal doctrine of the state has been thoroughly proved. We suggest that the fiscal doctrine as a constituent element of financial scientific knowledge should be considered as a set of principles, regulations, ideas, integrated concept, a systematic doctrine, complete set of scientific explanation, objective and subjective rules interconnected with each other to form the state budget, budget phenomena and processes of society the results of which are displayed in the public document of strategic significance. The components of the fiscal doctrine have been distinguished.

It was argued that to successfully work out the fiscal doctrine as an important political document, public authorities and public administration should primarily determine the strategic areas of socio-economic development of society and choose the very model of society that a state strives to build. Moreover, this model should not be changed depending on the political forces that came to power, but has to be stable and independent of certain political expediency. The elaborated strategies and theoretical conceptualization of the fiscal doctrine may serve as the basis for the formation of budget policy made in the form of fiscal doctrine.

The structure of the fiscal doctrine as a public political document may include the following items: a summary, principles of formation, scope of regulations and standards, the responsibility for implementation of its regulations, the levels of application of the doctrine, the main purpose of the doctrine, the main results of the doctrine, standards of fiscal policy, contents of the fiscal doctrine, procedure of public monitoring of application of the fiscal doctrine, some of its standards, the procedure for periodic assessment of the results of application of regulations and standards of the doctrine, the procedure for preparing and making decisions on the amendments to the fiscal doctrine and some of its standards.

Having chosen the oriented model of society, public authorities and public administration may proceed with the formation of a theoretical model of GDP distribution, and in view of the subjective factor, they may start to develop a practical model of distribution given the economic interests of all the subjects of intergovernmental relations.

Key words: fiscal doctrine, budgetary policy, the state budget, budget phenomena, budgetary processes.